

Teacher candidates' perceptions of digital citizenship

Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algısı

Aytaç Kaya¹
Berna Kaya²

Abstract

In this study, it was aimed to determine Computer and Instructional Technology Education teacher candidates' perceptions of digital citizenship. In the current study, qualitative research method was used through semi-structured interviews conducted with 3rd and 4th year of teacher candidates of Computer and Instructional Technology Education on a voluntary basis. Descriptive analysis design was used in analyzing the obtained data. The majority of prospective teachers associated the concept of digital citizenship with digital technology as facilitating individual's life. It was clear that the concept was perceived correctly. Teacher candidates all think that digital citizenship education should be given at schools for the purpose of using technology consciously and correctly. Findings revealed that teacher candidates mostly use digital technology for social networking, making purchases and investigating assignments. Digital commerce which is one of the nine dimensions of digital citizenship is used by all prospective teachers. Paying attention in choosing secure sites for online shopping shows that majority of teacher candidates are conscious about it.

Özet

Bu çalışma ile Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma metodolojisi kullanılarak yürütülen çalışmada 3. ve 4. sınıf Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) öğretmen adaylarıyla gönüllülük esasına göre yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu dijital vatandaşlık kavramını dijital teknolojinin bireyin yaşamını kolaylaştırması şeklinde ele almıştır. Kavramın doğru bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının hepsi teknolojinin bilinçli ve doğru bir şekilde kullanılması için dijital vatandaşlıkla ilgili okullarda bir eğitimin verilmesini gerekli olduğunu düşünmektedirler. Öğretmen adaylarının dijital teknolojileri en çok sosyal ağlara girmek, alışveriş yapmak ve ödev araştırmak için kullandıkları görülmüştür. Dijital vatandaşlığın dokuz boyutundan biri olan dijital ticareti ise öğretmen adaylarının hepsi kullanmaktadırlar. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun online alışveriş yapacakları siteleri seçerken güvenli siteleri seçmeye dikkat etmeleri, bu konuda bilinçli olduklarını göstermektedir.

¹ Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, akaya@sakarya.edu.tr

² Dr., bkorkmaz@sakarya.edu.tr

Keywords: Digital citizenship, citizenship education, digital commerce, digital technology, technology

Anahtar Kelimeler: Dijital vatandaşlık, vatandaşlık eğitimi, dijital ticaret, dijital teknoloji, teknoloji

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

1. Giriş

Endüstri çağından bilgi çağına doğru hareket eden günümüz dünyasında teknolojinin giderek ucuzlamasıyla kişisel bilgisayarlarda artış olmaya başlamıştır. Bu durum teknoloji kullanan öğrenci sayısındaki artışı da beraberinde getirmiştir (Hollandsworth, Dowdy ve Donovan 2011). Multimedya, internet, telekomünikasyon, kablosuz uygulamalar, elektronik taşınabilir cihazlar, sosyal ağ yazılımı, Web 2.0 araçları vb. insanların öğretme - öğrenme ve bilgi edinme yollarını temelden değiştirmeye başlamıştır (Yang ve Chen, 2010).

Günümüzde dijital teknolojiler, eğitimi kolaylaştırdığı gibi bireylerin topluma katılımını da kolaylaştırmaktadır. Ancak teknoloji kullanımının vatandaşlık kavramını çağrıştırması nasıl olmaktadır (Mossberger, Tolbert ve McNeal 2007). İngiliz sosyolog TH Marshall (1950) vatandaşlığı siyasi bir toplumun üyelerine bağışlanan sivil, politik ve sosyal haklar olarak tanımlamıştır (Marshall ve Bottomore, 2000). Marshall ne kadar vatandaşlığın çerçevesini çizmeye çalışsa da günümüzde vatandaşlık kavramı bilgi teknolojilerinin gelişmesinden etkilenmektedir. Günümüzde internet bireylerin topluma katılımını ve toplumun etkin bir parçası olmalarını kolaylaştırmak için gerekli olan potansiyele sahiptir. Dijital vatandaşlar işyerlerinde ekonomik gelir elde etmek için, vatandaşlık görevlerini yerine getirmek, politik bilgi elde etmek için sık sık teknolojiyi kullanırlar (Mossberger, 2009).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki dijital vatandaşlık yıllardır tartışılan bir kavramdır. Sadece bugün ve geçmişte yapılan tartışmalar arasında bazı temel farklar bulunmaktadır. Geçmişteki tartışmalar genellikle yasadışı müzik indirme, insanları teknoloji bilenler ve bilmeyenler şeklinde ayırmak üzerine odaklanmıştır (Ribble, 2009). Bugün ise dijital vatandaşın çerçevesinin genişlediği görülmektedir. Vizenor (2013) dijital vatandaşlığı bireyin sosyal, toplumsal ve siyasi faaliyetleri için teknoloji kullanımı şeklinde tanımlamıştır. Örneğin Twitter gibi siteler Facebook gibi sosyal ağlar sayesinde bireyler toplumla iletişime geçer. Hükümetler de bireylerin ve çeşitli kuruluşların yararlanması için bazı verilerini toplumun hizmetine açabilir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde data.gov sitesinden 378.529 hammadde ve coğrafi veri elde edilebilmektedir. Bu

veriler ile geliştirilen uygulamalar vatandaşların teknoloji yeteneklerini geliştirdiği gibi aynı zamanda topluma katkıda bulunmalarına yardım eder. Devletin hizmetlerini elektronik ortamda sunması ile ilgili bir girişim olan e-devlet uygulamaları son on yılda hızlı bir artış göstermiştir (Baqir ve Iyer, 2010). Ülkemizde de [turkiye.gov.tr](http://www.turkiye.gov.tr) sitesi üzerinden bireyler Kamu Kurum ve Kuruluşlarının sunmuş oldukları hizmetlerden yararlanabilmektedirler. Böylece bireyler teknolojinin kendilerine sağladığı kolaylıkla tüm kamu hizmetlerine tek bir noktadan erişerek işlemlerini yapmaktadırlar (<http://www.turkiye.gov.tr>).

Mossberger (2007) dijital vatandaşlığı topluma online katılma yeteneği olarak tanımlar. İnterneti düzenli ve etkili olarak kullananlar dijital vatandaş olarak ifade edilmektedirler. Ribble (2009)'nin dijital vatandaşlık kavramı ise daha geniş olup dijital erişim ve dijital hukuk gibi geniş bir çerçevede ele alındığı dokuz ayrı unsuru açıklar. Dijital vatandaşlığın bu dokuz unsuru yeni nesillere yeni bir çerçeve ile yeni bir yön vermeye yardımcı olabilir. Dijital vatandaşlığın dokuz unsuruna ve onların tanımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Dijital Erişim: Topluma dijital ortamdan katılım sağlama.

Dijital Ticaret: Online şekilde malların alış ve satışı.

Dijital İletişim: Elektronik ortamda bilgi alışverişi.

Dijital Okuryazarlık: Ne zaman ve nasıl kullanacağını bilerek teknolojiyi kullanma yeteneği.

Dijital Etik: Dijital teknoloji kullanıcıları tarafından beklenen davranış standartları.

Dijital Hukuk: Yasal haklar ve teknoloji kullanımına ilişkin kısıtlamalar.

Dijital Haklar ve Sorumluluklar: Bütün dijital teknoloji kullanıcılarının sahip olduğu haklar ve özgürlüklere uygun olan davranış beklentileri.

Dijital Sağlık ve Zindelik: Dijital teknolojinin kullanımı ile ortaya çıkan fiziksel ve psikolojik sağlık unsurları.

Dijital Güvenlik: Bütün teknoloji kullanıcılarının ağlarını ve kişisel güvenliklerini garanti altına almak için aldığı tedbirler.

Bu dokuz unsur ve temel sorular dijital vatandaşlığın belkemiğini oluşturmaktadır. Teknolojiyi etkili bir şekilde kullanmak istiyorsak önce biz doğru bir şekilde hareket etmeli ve sonra da başkalarına doğru davranışları öğretmeliyiz. Bu dijital vatandaşların tümünün görevi olmalıdır (Ribble, 2009).

Gelişmekte olan teknolojiler mevcut eğitim ve öğretim faaliyetlerini geliştirmek için bize daha fazla fırsat ve olanak sağlamasına rağmen aynı zamanda teknolojinin okul içi ve okul dışında da yanlış ve kötüye kullanımı her geçen gün artmaktadır. Öğrencileri tehdit eden bu duruma yasadışı müzik indirme, interneti kullanarak izinsiz alıntı yapma, ders esnasında cep telefonu kullanma, ders esnasında laptop ya da el bilgisayarından oyun oynama gibi durumları örnek olarak verebiliriz (Yang ve Chen, 2010). Görüldüğü gibi öğrencilerin dijital vatandaşlık konusunda bilinçsiz olması ve bu konuda eğitim almamaları tehlikeli sonuçlara yol açabilmektedir. Bazı ülkelerde geleneksel suçlarla birlikte siber suçlar da her geçen gün artmaktadır. Öğrencilere nasıl sorumlu ve etik kullanıcı olacakları öğretilerek onların dijital vatandaş olmalarına yardımcı olunmalıdır (Farmer, 2010). Dijital teknolojileri kullanırken nasıl hareket edileceği ile ilgili evrensel bir kabul bulunmamaktadır. Dijital vatandaşlık konusunun eğitim sisteminde yer alması ile okullarda öğrencilerin teknolojinin yanlış ve kötüye kullanımı hakkında bilgilendirilmesi amaçlanır. Dijital teknolojiler örneğin mobil telefonlar, e-postalar toplumumuzda istismar edilebilir hale gelmiştir. Teknolojide görülen bu aksaklıkların nedenlerinden biri eğitim eksikliği olarak gösterilebilir (Livingstone, Bober, & Helsper, 2005). Okullar ve aileler öğrencilerin güvenliğini sağlamaya çalışmasına rağmen öğrencilerin de teknolojiyi kullanırken etik ve hukuki sorumluluklara sahip olması gerekir. Bu dijital toplumda vatandaş, geleneksel bir toplumda olduğu gibi eğitim, iş, satın alma, satma, ticaret, başkalarıyla etkileşim ve eğlenme gibi etkinliklere ulaşabilir. Geleneksel bir toplumda çocuklarımızın bu etkinliklerde yer alması için yasal, etik ve ahlaki temel davranış kalıplarını öğrenmiş olması gerekir. Aynı şekilde dijital bir toplumda da çocuklarımızın bu etkinlikleri yapabilmesi için benzer davranış kalıplarına sahip olması gerekir. Günümüzde öğrenciler okula başlamadan önce dijital teknolojileri kullanmaya başladığından teknoloji ile ilgili ilk eğitimin aile tarafından verilmesi gerekir. En azından çocuklar okula başlamadan önce dijital teknolojiler ile ilgili farkındalık kazanılmış olmalıdır (Hollandsworth, Dowdy ve Donovan 2011).

Ülkemizde öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarını inceleyen yeterli çalışma bulunmamaktadır. Araştırma konusu ile ilgili daha önceden yapılmış az sayıdaki çalışma sonuçları şu şekilde özetlenebilir. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirli değişkenlere göre değişiminin incelendiği nicel çalışmada öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin cinsiyete, sınıfa, eğitim düzeyine ve bilgisayara sahip olma durumuna göre değişmediği görülmüştür (İşman ve Güngören, 2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli,

güvenli ve etkin kullanımı ile arttırma yöntemleri isimli derleme türündeki çalışmada dijital vatandaşlık kavramına, internetin risklerine, ülkemizdeki dijitalleşme sürecine yer verilmiştir (Çubukçu ve Bayzan, 2013). Ocak (2013) tarafından yapılan ailelerde ve çocuklarda dijital vatandaşlık algısının oluşturulması isimli çalışmada 8 ilde 20 pilot okulda 1848 çocuk ve genç, (ortaokul ve lise öğrencisi) ile 1961 aile ile görüşülmüştür. Araştırma kapsamında çocuk ve gençlerin internet kullanımına ilişkin nicel sorular sorulmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre ailelerin internet kullanım oranı % 53.4, sosyal paylaşım sitelerine üye olma oranları % 34.8 bulunmuştur. Ailelerin % 66.3'ü internetin çocukları için faydalı olduğunu düşünmektedir. Çocuklar ve gençlerin internet kullanım oranı % 77.4 iken, çocukların % 81.7'si sosyal paylaşım sitesini kullanmaktadır. Oyedemi (2012) tarafından yapılan çalışmada Güney Afrika'daki üniversite öğrencilerinin internet kullanımı incelenmiştir. Dijital vatandaşlık çerçevesinde ele alınan çalışmada öğrencilerin vatandaşlık hakları, internet kullanımı, internet/dijital yetenekler ve politika konusundaki bilgi durumlarıyla ilgili anket hazırlanmıştır. Çalışmada Güney Afrika'da üniversite öğrencileri arasında dijital vatandaşlığın büyük ölçüde var olmadığı sonucuna varılmıştır. Dijital vatandaşlık davranışlarında öğrencinin cinsiyeti ve sınıf düzeyi arasındaki farklılıkları araştıran başka bir çalışmada ise K-12 öğrencilerinin çevrim içi eylemleri incelenmiş, eyalet ve bölge anketlerinden toplanan verilere dayalı olarak sınıf ve cinsiyet arasındaki nedensel ilişki araştırılmıştır. Toplanan veriler online öğrenci davranışları, kişisel güvenlik, dijital vatandaşlık, ebeveyn katılımı ve siber zorbalık açısından analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin sınıf düzeyi ile cinsiyetleri arasında önemli farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Erkeklerle göre kişisel güvenlik ve dijital vatandaşlık konuları daha önemli bulunmuştur (Lyons, 2012).

Yukarıda özetlenen araştırmaların çoğunda nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yapılan literatür çalışması da göstermektedir ki dijital vatandaşlık kavramının öğretmen adayları tarafından nasıl anlaşıldığını bilmek bir ihtiyaçtır. Bu çalışmada öğretmen adaylarının dijital vatandaşlığı nasıl algıladığı, dijital vatandaşlıkla ilgili bir dersin eğitim sisteminde yer alması ile ilgili düşüncelerine ve Ribble (2009)'nın dijital vatandaşlığı sınıflamasında yer alan dijital erişim ve dijital ticaret ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

2. Araştırmanın Amacı & Araştırma Soruları

Bu araştırma Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarını, dijital teknolojiyi kullanım amaçlarını ve online alışveriş yapacakları siteleri seçerken nelere dikkat ettiklerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Öğretmen adayları dijital vatandaşlık kavramını nasıl tanımlamaktadır?
- 2- Öğretmen adayları okullarda dijital vatandaşlıkla ilgili bir ders konulması hakkında neler düşünmektedirler?
- 3- Öğretmen adaylarının dijital erişimi kullanım amaçları nelerdir?
- 4- Öğretmen adaylarının online alışverişi seçme nedenleri ile alışveriş yapacakları siteyi seçerken dikkat ettikleri özellikler nelerdir?

3. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 39). Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.1. Katılımcılar

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarını belirlemek için yapılan bu çalışmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri; sistematik örnekleme, amaçsal örnekleme ve uygun örnekleme şeklinde üç başlıkta ele alınmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2008, 87). Bu çalışmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadaki katılımcılar üçüncü ve dördüncü sınıf Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi öğretmen adaylarından gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Araştırmaya eşit sayıda kız ve erkek öğretmen adayı katılmıştır. Beşi kız, beşi erkek olan 10 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Alan yazının ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ile hazırlanan sorular 2 uzmana gösterilmiş ve uzmanlardan gelen geri bildirimlere göre sorular şekillendirilmiştir. Araştırma etiği gereği katılımcıların kimlikleri gizlenmiştir. Bu nedenle katılımcılara Katılımcı 1- Katılımcı 10 arasında değişen rumuzlar verilmiştir. (Kız: K- 1,5; Erkek: K- 6, 10).

3.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada sosyal bilimlerde en sık kullanılan araştırma yöntemlerinden nitel araştırma veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi değişken ve tartışmalı bir alan olup belli sınırları başlangıç noktası ve belli aşamaları bulunmamaktadır. Araştırma verilerini

toplamak için açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmacı ile katılımcılar okul ortamında görüşmüşlerdir. Katılımcıların izni ile görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıtları kelimesi kelimesine (*verbatim transcription*) Microsoft Word dosyasına yazılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Nitel verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu analiz türünün amacı; elde edilen bulguları düzenli ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Microsoft Word dosyasına yazılan her bir görüşme kaydı tekrar tekrar okunarak kodlama aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada veriler satır satır okunarak verilerin yanlarına notlar alınmıştır. Kodlama ve not alma nitel çözümlenmenin temellerini oluşturmaktadır (Punch, 2005). Bu şekilde katılımcıların görüşleri betimlenmeye çalışılmıştır. Görüşme metnindeki benzer ve farklı kodlar anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuş, kategorilerden de temalara geçilerek veriler arasında bir örüntü oluşturulmuştur. Düzenlenen veriler son aşamada gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

4. Bulgular

Bu bölümde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları, okullarda dijital vatandaşlıkla ilgili bir ders konulması ile ilgili görüşleri, dijital teknolojiyi kullanım amaçları, online alışveriş yaparken dikkat ettikleri unsurlara yer verilmiştir.

4.1. Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algısı

Araştırma kapsamında katılımcıların dijital vatandaşlık algısını ortaya çıkarmak amacıyla “Dijital Vatandaşlık kavramını nasıl tanımlarsınız?” sorusu sorulmuştur. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık kavramını tanımlarken vatandaşlık ve dijital kavramı arasında bir ilişki arama yoluna gittikleri görülmüştür. Dijital vatandaşlık kavramını tanımlamaya çalışan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu özellikle erkek öğretmen adayları dijital vatandaşlık kavramını devletle ilgili işlerimizi internet ortamında yapma olarak ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları e-devlet.com, türkiye.gov.tr gibi internet sitelerinden vatandaşlıkla ilgili işlemleri yapan bireylerin dijital vatandaş olabileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu türkiye.gov.tr internet sitesini kullanmaktadır. Türkiye.gov.tr internet sitesini öğretmen adayları daha çok Kredi Yurtlar Kurumuna olan öğretim kredisi borçlarını sorgulama, kendisinin ya da ailesinin sigorta primlerini sorgulamak için tercih etmektedirler. Bazı katılımcılar dijital vatandaşlığın tanımını yaparken dijital vatandaşlığın

alt boyutlarından olan dijital ortamdaki haklar ve sorumluluklardan bahsetmiştir. Haklar ve sorumluluklardan bahseden üç öğretmen adayının ikisi erkektir. İki öğretmen adayı da dijital vatandaşın normal hayatta yaptığı işleri internet üzerinden yapmak olarak tarif etmiştir. Bu bulguları somutlaştıran katılımcı görüşlerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların dijital vatandaşlık ile ilgili görüşleri

Dijital Vatandaşlık İle İlgili Görüşleri	Katılımcılar
Dijital ortamda haklarını öğrenme ve savunma	K1, K 4, K9
Devletle ilgili işleri internet üzerinden yapan birey (e-devlet vb.)	K2, K3, K6, K7, K8
Dijital ortamdaki sorumluluklarını bilen birey	K9
Normal hayattaki işleri teknoloji kullanarak çözen birey	K5, K10

Katılımcı 1 ve Katılımcı 4 dijital vatandaşlık kavramından bahsederken dijital ortamda olan haklara dikkat çekmiştir. İki katılımcı da benzer şekilde dijital ortamda hak kavramı ile ilgili tüketici hakkından bahsetmiştir, ayrıca Katılımcı 1 dijital vatandaşlığın alt boyutlarından olan dijital ticaretten bahsetmiştir. Konu ile ilgili Katılımcı 1 *“Dijital vatandaşlık haklarımızı dijital ortamlarda savunabilmemiz olabilir mesela. Hani internetten alışveriş yapan insanların herhangi bir problem olduğunda sorunla karşılaştığımızda onları dijital ortamda savunabiliriz.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcı 4’de benzer şekilde haklardan bahsederek *“Dijital vatandaşlık mesela tüketici hakkı olabilir kendi vatandaşlık haklarımızı olabilir her türlü hakkı kapsıyor. Bunların dijital ortamda gösterilmesi ya da bunların dijital ortamda öğrenilmesi gibi düşünüyorum ben”* şeklindeki ifadesi ile dijital ortamdaki haklardan bahsederek dijital vatandaşlığın alt boyutlarından olan dijital hak kavramına vurgu yapmıştır. Katılımcı 9 da dijital vatandaşlıkla ilgili hak ve sorumluluk kavramına vurgu yapmıştır. Görüşlerini *“Dijital vatandaşlık deyince benim aklıma gelen web ortamındaki haklarımız ve bunu kullanırken ki kurallar geliyor açıkçası”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu dijital vatandaşlık kavramının kendileri için bireyin vatandaşlıkla ilgili işlerini internet üzerinden yapması ve e-devlet uygulamalarını ifade ettiğini belirtmişlerdir. Bu şekilde katılımcılar zamandan da tasarruf ettiklerini düşündükleri için dijital vatandaşlığı faydalı bulmaktadırlar. Katılımcı 2 konu ile ilgili görüşlerini *“Dijital vatandaşlık derken devletin bana sunduğu imkânları internet üzerinde yapabilmeyi diyebilirim ne olabilir bunlar işte hastaneden randevu olmak mesela olabilir işte mesela vergilerimizi ödeyebiliyoruz.”* şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 3’de zaman kaybı olmadan dijital vatandaşın devletle ilgili işlerini internet üzerinden hallettiğini *“Dijital vatandaşlık deyince benim aklıma e devlet geliyor. Hani internet ortamından öğrenmemiz ya da devletle ilgili yapacağımız işlemleri internet ortamında yapmamız aklıma gelenler bunlar.”* şeklindeki sözleri ile ifade etmiştir. Katılımcı 6’da vatandaşlıkla dijital teknolojiler arasında bir bağ kurarak *“Dijital vatandaşlık bilgilerimin dijital ortamda yapılan ve yani şöyle söyleyeyim kimlik bilgilerimden ailevi bilgilerime kadar bilinen yazılı ya da görsel olarak bilinen bir ortam olarak düşünüyorum.”* düşüncelerini dile getirmiştir. Katılımcı 6 aynı zamanda bu

duruma somut örnek vererek “Örneğin şu an internet olan e-devlet sitesinde işte devlete olan borçlarım ya da vergi borcum ya da hangi okulda okuduğumdan tutun da hani borcuma kadar her bilginin depolandığı dijital bir ortam” e-devlet sisteminden bahsetmiştir. E-devlet sistemine vurgu yapan Katılımcı 7 ise dijital vatandaşlık kavramının çıkışının e-devletle birlikte olduğunu “İlk olarak dijital vatandaşlık kavramı e-devletlerle geldi. Mesela e-okul okulda kullanım olsun.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcı 8’de benzer yöndeki düşüncesini “Devletle ilgili yaptığımız işlemleri internetten üzerinden yapmamız aklımıza geliyor. En basit örneklerle turkiye.gov.tr, e-devlet sistemi buna örnek verebilirim” biçiminde ifade etmiştir. Doğrudan e-devlet sisteminden bahsetmeden Katılımcı 5 dijital vatandaşlığı teknolojinin yaşamı kolaylaştırması şeklinde algılamış ve konudaki görüşlerini “Dijital vatandaşlık bir internette kendi bireysel alışveriş yaparken bankalarda vs. bizim normal hayatta yaptığımız işleri internette bilgisayar ortamına teknolojiye aktarmamız bence.” şeklinde ifade etmiştir.

4.2. Öğretmen Adayları Okullarda Dijital Vatandaşlıkla İlgili Bir Ders Konulması İle İlgili Neler Düşünmektedirler?

Öğretmen adaylarına “Okullarda dijital vatandaşlıkla ilgili bir eğitim verilmesi gerekli mi?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevap doğrultusunda da niçin bu şekilde düşündükleri sorulmuştur. Katılımcıların tamamı okullarda dijital vatandaşlıkla ilgili bir eğitimin verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bunun nedeni de katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından bireylerin teknolojinin sağladığı faydaları bilerek teknolojiyi bilinçli bir şekilde kullanabilmesi olarak gösterilmiştir. Her geçen gün dijital teknolojileri kullanan insan sayısı artmasına rağmen teknolojinin bilinçli olarak kullanılmadığı düşünülmektedir. Katılımcıların bazıları da teknolojinin e-devlet ve benzeri uygulamalarla vatandaşların hayatını kolaylaştırdığından hala haberi olmayan bireylere dijital vatandaşlık kapsamında böyle bir eğitimin verilmesinin gerekli olduğunu düşünmektedir. Dijital ortamda sahip olunan haklar ve sorumlulukların öğrenilmesi içinde böyle bir ders gerekli görülmektedir. Bu bulguları destekleyen katılımcıların görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Öğretmen adaylarından bazıları bilgisayar teknolojilerinin ve internetin doğru amaçlarla kullanılmadığı için öğrencilere dijital vatandaşlık eğitiminin verilmesi gerektiği düşünmektedirler. Ayrıca teknolojinin sadece eğlence amacının olmadığını belirtilerek teknoloji faydalı kullanıldığında vatandaşların işlerini kolaylaştırdığına dikkat çekilmiştir. Örneğin konuyla ilgili olarak Katılımcı 2 “Türk insanı olarak birçok şeyi yapıyoruz ama maalesef bunun bilincinde değiliz. İnsanlar sırf bilgisayarı oyun gözüyle görüyorlar. En azından öncelikle bunun bir farkındalığını yaratmaya çalışırım. Yaşamımızı nasıl kolaylaştırdığını” şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcı 7 ise teknolojinin yaşamımızı kolaylaştırması ile

ilgili somut örnekler vererek e-devlet, e-okul gibi internet sitelerinden bahsederek eğitilmiş bireylerin bile teknolojinin bu yönünden haberdar olmadığına dikkat çekmiştir. Katılımcı 7 konu ile görüşlerini “*e-devleti e-okulu bilen çok insan yok. Mesela bunları öğrenciler bilmiyor. Bunlarla ilgili bilgilerin kesinlikle verilmesi lazım. Biz üniversitede okuyoruz bizim bile çok az haberimiz oluyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 8’de e-devlet sisteminden bahsederek teknolojinin bireylerin yaşamını kolaylaştırdığını “*öğrencilerin bütün vatandaşların bununla ilgili bilgisi olmalı. Kendi hayatlarını kolaylaştırması için çünkü herhangi bir devlet kurumuna giderek yapacakları işlemleri internet üzerinden kolayca yapabiliyorlar.*” şeklindeki sözleri ile ifade etmiştir.

Katılımcı 4 ise teknolojinin bireylere sağladığı faydadan ziyade bireylerin haklarını ve sorumluluklarını bilmedikleri için internetin doğru kullanılmadığını düşünmektedir. Dijital vatandaşlık kavramının alt boyutlarından olan hak ve sorumluluk kavramına vurgu yapan Katılımcı 4 görüşlerini “*İnterneti çok da doğru kullanmıyor diye düşünüyorum ve kendi mesela sorumluluklarını bilmiyorlar. Öğrenci kendi haklarını bilmeden kendini savunamıyor.*” şeklinde ifade etmiştir.

4.3. Öğretmen Adaylarının Dijital Teknolojiyi En Sık Hangi Amaçla Kullandıkları

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına “Dijital teknolojiyi en sık hangi amaçla kullanırsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda katılımcıların hepsinin günlük düzenli olarak sosyal ağları (Facebook, Twitter vs.) kullandıkları görülmüştür (Tablo 2). Bu da göstermektedir ki dijital vatandaşlığın alt boyutlarından olan dijital iletişim katılımcılar tarafından etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Sosyal ağların dışında katılımcılar dijital teknolojiyi en çok ödev hazırlama sürecinde internet üzerinden araştırma yapmak, online alışveriş yapmak, film izlemek ve müzik dinlemek için kullanmaktadırlar. Öğretmen adayları dijital teknolojiyi sırasıyla oyun oynamak, internetten gazete okumak, bankacılık işlemleri ve Google Earth programı sayesinde gidecekleri yerleri bulmak için kullanmaktadırlar. Düzenli olarak yabancı forum sitelerindeki yazılanları okumaya çalışan, e-postalarını sık sık kontrol eden ve internet üzerinden eğitim KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavına) çalışmak için düzenli olarak test çözen az sayıda öğretmen adayı bulunmaktadır. İnternetin dışında bir öğretmen adayı akıllı telefonunu not almak için kullandığı bu sayede yanında defter taşımadığını belirtmiştir. Bir öğretmen adayı da diğer katılımcılardan farklı olarak dijital teknolojiyi e-kitap okumak için kullandığını belirtmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların dijital teknolojiyi en sık hangi amaçla kullandıkları

Dijital teknoloji kullanım amaçları	Katılımcılar
Sosyal ağlar (facebook, twitter gibi)	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Ödev-araştırma vs.	K1, K3, K4, K7, K5, K9, K6
Kitap okuma	K2
KPSS çalışma	K3
Alışveriş yapma	K1, K2, K4, K6, K8, K10
Oyun oynama	K2, K3, K5
Eğlence amaçlı (Film izleme, müzik dinleme)	K1, K2, K4, K8, K10
Haber okuma	K3, K4, K8
Not alma	K7
Yön bulma (Google earth vs.)	K8, K2
Bankacılık işlemleri	K2, K6
Forum siteleri	K8
E posta kontrol etme	K4

Öğretmen adayları eğitim amacı dışında çoğunlukla dijital teknolojiyi sosyal ağ sitelerine giriş için kullanmaktadır. Bu durum öğrencilerin gerçek sohbet ortamından uzaklaştırarak sanal bir ortamda uzun bir süre geçirmesine neden olduğu için sakıncalıdır. Ancak görülmektedir ki dijital teknoloji yaşamımızın artık ayrılmaz bir parçası olmuştur. Katılımcı 8'in sözleri de bu durumu açıkça ifade etmektedir: *"Düzenli olarak facebook'da arkadaşlarımı kontrol için bakıyorum haber sitelerine bakıyorum. İnternet üzerinde gezinmek eğlenmek için, müzik dinlemek için bütün her şeyimi internet üzerinden yapıyorum mesela. Alışverişlerimi internet üzerinden yapıyorum. Bir yere gideceğimde yol tarifini de diyelim buradan alıyorum"*.

4.4. Öğretmen Adaylarının Online Alışveriş Yaparken Dikkat Ettikleri Özellikler

Katılımcıların hepsi internetten alışveriş yapmaktadır. Katılımcılara online alışverişi seçme nedenleri ve online alışveriş yapacakları siteleri seçerken hangi özelliklere dikkat ettikleri sorulmuştur. Katılımcılar online alışverişi seçme nedenlerini zamandan tasarruf sağlaması, ürün çeşitliliğinin fazla olması ve piyasaya göre ürünlerin daha ucuz olması olarak belirtmişlerdir. Katılımcı 1 ise diğer öğretmen adaylarından farklı olarak internetten alışveriş yaparken taksit imkânlarına dikkat ettiğini belirtmiştir. Öğretmen adaylarının kız ve erkek hemen hepsi online alışverişte en çok kılık-kıyafet satın aldıklarını söylemişlerdir. Kitap gibi eğitim amaçlı ürünleri online alışveriş ile aldığını belirten sadece iki öğretmen adayı olmuştur. Katılımcıların sanal ortamda alışveriş yaparken oldukça dikkatli davrandıkları görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğu, kız öğretmen adaylarının hepsi alışveriş yapacağı siteyi seçerken sitenin özellikle televizyonda reklamının yapılıyor olmasına dikkat etmektedirler. Ayrıca alışveriş sitesinin kurucusunun büyük bir şirket, holding olması da sitenin güvenilirliğini arttıran etken olarak gösterilmiştir. Bazı erkek katılımcılar güvenlik konusunda daha dikkatli davranarak sitenin iletişim bilgilerinin olmasına, sitenin SSL (Secure Socket Layer- Güvenli

Giriş Katmanı) sertifikasının olmasına dikkat etmektedir. Katılımcı 10 ise daha da temkinli davranarak site ile ilgili daha önce yapılan şikâyetleri okumadan alışveriş yapmadığını belirtmiştir. Bu bulguları somutlaştıran katılımcı görüşlerine Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların online alışveriş yaptıkları internet sitesini seçerken dikkat ettikleri özellikler

Online Alışveriş Sitesini Seçerken Dikkat Edilen Özellikler	Katılımcılar
Bilindik sitelerden alışveriş yapma (Reklam, Büyük şirketler vs.)	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9
İletişim bilgilerinin olduğu sitelerden alışveriş etme (Telefon, email)	K1, K8, K9
Sitenin SSL sertifikası olması	K3, K8, K9
Arkadaş tavsiyesi	K6
Deneme yanılma yöntemi	K7
Site ile ilgili yapılan şikâyetleri okuma	K10

Reklamı yapılan bir siteden alışveriş yapmayı tercih ettiğini belirten Katılımcı 4 bu konudaki görüşünü *“Belli siteler zaten televizyon reklamlarında falan da yayınlanıyor. O sitelerden mesela alışveriş yapmayı tercih ediyorum açıkçası”* şeklinde belirtmiştir. Katılımcı 2 online alışveriş sitesinin reklamının yapıyor olmasının yanı sıra sitenin kurucusunun güçlü bir şirket olmasının kendisi için önemli olduğunu ve bilmediği sitelerden alışveriş yapmadığını *“Alt yapısında sağlam bir holding ya da bilindik bir şirket varsa bunlar, bunun dışında her siteye girip de alışveriş yapılmaz.”* şeklindeki ifadesi ile dile getirmiştir. Katılımcı 1 sitenin reklamının olması dışında *“telefon numarasının, e-mail adresinin olduğu markaları ya da şirketleri internet sitelerini kullanmaya çalışıyorum.”* şeklindeki ifadesi ile alışveriş yaparken kendisi için güvenliğin önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Katılımcı 8’de online alışveriş sitelerinde iletişim bilgilerine ve SSL güvenliğine dikkat ettiğini *“Adres bilgileri, telefon bilgileri hepsi düzgün olmalı. Https linkinin olması yani SSL güvenliğinin olması ve banka hesabı kişisel hesap olmamalı.”* şeklindeki sözleri ile ifade etmiştir. Alışveriş yapacağı sitede SSL sertifikası olmasına dikkat eden bir diğer öğretmen adayı Katılımcı 3 ise bu konudaki görüşünü *“En başta yeşil sertifikaya çok dikkat etmişim bi de bir site oradan çok az kişi alışveriş yapıyorsa oradan alışveriş yapmamaya çalışıyorum. Daha çok bilindik ya da reklamı olan siteler daha güvenli olur diye düşünüyorum.”* şeklindeki sözleri ile ifade etmiştir. SSL sertifikası kullanılarak kimlik hırsızlığı ile ilgili olabilecek saldırılar önlenmiş olmaktadır. Bu nedenle alışveriş yapılan sitede yeşil adres çubuğuna yani SSL sertifikasının olmasına dikkat etmek önemlidir. Katılımcı 9’da sitenin güvenlik sertifikası olmasına dikkat ettiğini *“Öncelikle güvenli bağlantısı var mı yoksa benim kredi kartı bilgilerimi çalmak için sabte bir site mi bunu araştırırım. Güvenlik bağlantısı varsa muhtemelen düzgün bir sitedir.”* şeklindeki sözleri ile ifade etmiştir. Katılımcı 10 ise alışveriş yapacağı siteyi seçerken daha ayrıntılı bir çalışma yaptığını *“Forum sitelerine bakarak vatandaşların şikâyetlerine bakarak verilen cevaplara bakarak bu*

sitelere güvenilirliğini ölçmeye çalışırım. Şikâyetlere verilen cevaplardan ilgilenimlere bakarak bunlardan yola çıkarak bu sitelerde devam ediyorum” şeklindeki sözleri ile ifade etmiştir.

Diğer katılımcılardan farklı yönde görüş bildiren Katılımcı 7 *“İlk önce küçük bir tane sipariş veririm. Ucuz bir sipariş eğer o siparişim geliyorsa bir tane daha büyüğünü veririm o da geliyorsa üçüncüden sonra güvenmeye başlarım.”* şeklindeki sözleri ile deneme yanılma yoluyla alışveriş yapacağı siteye güvenmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Dijital vatandaşlığın tanımı ile ilgili öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu dijital vatandaşlığın alt boyutlarından olan dijital erişim boyutu ile dijital hak ve sorumluluk kavramlarına vurgu yapmışlardır. Katılımcılar dijital vatandaşlık kavramını Ribble'nin (2009) dijital vatandaşlık için belirlediği dokuz alt boyuttan ziyade teknolojinin bireyin yaşamını kolaylaştırması şeklinde ele almıştır. Bu nedenle teknolojinin vatandaşın yaşamını kolaylaştırmasına yardım eden turkiye.gov.tr internet sitesinden örnek verilmiştir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun turkiye.gov.tr sitesinden haberdar olması, e-devlet şifrelerinin olması bu siteyi kullanmış olmaları sevindiricidir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun dijital vatandaşlık kavramını tanımlarken dijital kavramı ve vatandaşlık kavramını ayrı bir şekilde tanımlayıp iki kavram arasında ilişki kurmaya çalışmaları dijital vatandaşlık kavramına yabancı olduklarını göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının hepsi eğitim kurumlarında erken yaşlardan itibaren dijital vatandaşlıkla ilgili bir eğitimin verilmesinin doğru olacağını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları özellikle bu eğitimin teknolojinin bilinçli bir şekilde kullanılması için gerekli olduğunu düşünmektedirler. Katılımcılar bilgisayarın ve akıllı telefonların oyun, eğlence amacı dışında vatandaş için faydalı olan kullanımlarının öğretilmesini istemektedirler. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğu dijital teknoloji kullanıcılarının dijital ortamdaki haklar ve sorumluluklar konusunda verilecek olan eğitimle bilgilendirilmesini istemektedirler. Çalışmaya katılan Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde eğitim gören bu alanda eğitim kurumlarında öğretmenlik yapacak öğretmen adaylarına yol gösterici olması için üniversiteki ders programlarına da dijital vatandaşlık isimli bir ders konulabilir.

Günümüzde hemen her evde bilgisayar ve internet erişimin olması çocukların erken yaşlarda dijital teknolojiler ile tanışmasına neden olmaktadır. Bu nedenle ailelere de çocuklarını dijital teknolojinin zararlarından korumak için dijital vatandaşlık konusunda eğitim verilebilir. İlkokuldan itibaren de çocuklara dijital teknolojilerin kullanımı ile ilgili eğitimler verilmelidir. Bu ayrı bir ders olabileceği gibi Sosyal Bilgiler programı içinde yerleştirilmiş dijital vatandaşlıkla ilgili ayrı bir ünite de olabilir.

Düzenli olarak internet kullanan katılımcılar sosyal ağ sitelerini de hemen her gün ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Lenhart, Purcell, Smith ve Zickuhr (2010) tarafından yapılan çalışmada da düzenli internet kullanan 18-29 yaş arasındaki gençlerin % 72'sinin düzenli olarak sosyal ağları ziyaret ettiği bilgisi ortaya konulmuştur.

Öğretmen adaylarının hepsi internetten alışveriş yapmaktadır. İnternet alışverişi ucuz olması, yorucu olmaması, ürünün kapıya kadar gelmesi vb. sebeplerle seçilmiştir. Lester, Forman ve Loyd (2005) tarafından 780 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada gençlerin % 95'inin internet kullandığı ve % 91'inin de online alışveriş yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum göstermektedir ki sanal ortamdan alışveriş yapmak çağımızın bir gerçeği olmuştur. Ancak öğretmen adaylarının eğitim gördükleri bölüm itibarıyla da alışveriş yapacakları sitenin güvenli olmasına dikkat etmeye özen gösterdikleri görülmüştür. Güvenlik önlemlerine dikkat edilmediğinde bireyler online alışverişlerinde birçok sıkıntı ile karşı karşıya kalabilirler. Bu nedenle dijital vatandaşlıkla ilgili verilecek dersin içerisinde online alışverişlerde dikkat edilmesi gereken hususlara ayrıntılı olarak yer verilmelidir.

6. Kaynakça

- Baqir, M. N. & Iyer, L. (2010). E-government Maturity over 10 Years: A Comparative Analysis of E-government Maturity in Select Countries Around the World, *Integrated Series in Information Systems*, 25, 3-22.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çubukçu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*. 5, 148-174.
- Farmer, L. (2010). Selected Topics in Education And Educational Technology, 387-392, <http://www.wseas.us/e-library/conferences/2010/Japan/EDU/EDU-65.pdf>.
- Hollandsworth, R., Dowdy, L., and Donovan, K. (2011). Digital Citizenship in K-12: It Takes a Village, *TechTrends*, 55 (4), 37-47. <https://www.turkiye.gov.tr/bilgilendirme?konu=siteHakkinda> 15 Nisan 2014 tarihinde erişilmiştir.
- İşman, A. ve Güngören Ö. C. (2013). Being Digital Citizen. *Social and Behavioral Sciences*, 106, 551-556.
- Lenhart, A.; Purcell, K.; Smith, A., & Zickuhr, K. (2010), *Sosyal Media & Mobile Internet Use Among Teens and Young Adults*, Pew Internet & American Life Project, <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED525056.pdf> web adresinden 15 Nisan 2014 tarihinde erişilmiştir.
- Lester D. H., Forman, A. M., & Loyd, D. (2005). Internet Shopping and Buying Behavior of College Students, *Services Marketing*, 27 (2) , 123-138.
- Livingstone, S., Bober, M., & Helsper, E. (2005). Internet literacy among children and young people, London, *United Kingdom: London School of Economics and Political Science*, Department of Media and Communications.
- Lyons, R. (2012). Investigating Student Gender and Grade Level Differences in Digital Citizenship Behavior. Unpublished doctoral dissertation, Walden University, USA.
- Marshall T. H ve Bottomore, T (2000). *Yurttaşlık ve toplumsal sınıflar*. A. Kaya (Çev.). Ankara: Gündoğan Yayınları.

Mossberger, K. (2009). *Toward Dijital Citizenship Addressing Inequality in the Information Age*, Routledge Handbook of Internet Politic, Andrew Chadwick, PhilipN. Howard (Ed.), Routledge, USA.

Mossberger, K., Tolbert, C., & S. McNeal, R. (2007). *Dijital Citizenship: The Internet, Society, and Participation*. London, England: The MIT Press.

Ocak, M. A. (2013). *Ailelerde ve çocuklarda dijital vatandaşlık algısının oluşturulması*. , www.guvenliweb.org.tr/egitimciler/files/aile_cocuk.pptx adresinden 16 Nisan 2014 tarihinde erişilmiştir.

Oyedemi, T. D. (2012). *The Partially Digital: Internet, Citizenship, Social Inequalities, And Digital Citizenship In South Africa*. Unpublished doctoral dissertation, Obafemi Awolowo University, Nigeria.

Punch, K.F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. D. Bayrak, H.B Arslan, Z. Akyüz. (Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ribble, M. (2009). *Raising a digital child: A digital citizenship handbook for parents*, Washington DC: The International Society for Technology in Education (ISTE).

Vizenor, K. V. (2013). *Binary Lives: Digital Citizenship and Disability Participation in a User Content Created Virtual World*. Unpublished doctoral dissertation, University at Buffalo, New York.

Yang, H., & Chen, P. (2010). *Exploring Teachers' Beliefs about Digital Citizenship and Responsibility*. doi: 10.1007/978-90-481-9151-2_9.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended English Abstract

Technology keeps getting cheaper, and as a result, the number of personal computers goes up. Another consequence of these developments is the rise in the number of students who utilize technology (Hollandsworth, Dowdy and Donovan 2011). As the use of digital technologies becomes widespread, the notion of digital citizenship becomes more and more important. Studies demonstrate that digital citizenship is a concept that has been debated for years. However, there are certain essential differences between the debates of the past and the present. The former generally focused more on illegal music downloading and on differentiating people who can utilize technology from people who cannot (Ribble, 2009).

Mossberger (2007) defines digital citizenship as the skill to participate online in the society. People who regularly and effectively use the internet are called digital citizens. Ribble (2009), on the other hand, provides a more extensive definition for the concept, accounting for nine different elements such as digital access and digital law. These nine components of digital citizenship may provide future generations with a new framework and guidance. The following are the nine components of digital citizenship: Digital Access: Participation in the society from a digital environment. Digital Commerce: Buying and selling goods online. Digital Communication: Exchange of information online. Digital Literacy: Ability to use technology by knowing when and how to use it. Digital Ethics: Standards of behavior defined by the users of digital media. Digital Law: Legal rights and constraints regarding technology use. Digital Rights and Responsibilities: Rights that all digital technology users have, and expected behaviors in line with the liberties. Digital Health and Wellbeing: Physical and psychological health matters that emerge as a result of digital technology use. Digital Safety: Measures taken by all users in order to ensure the safety of themselves and their networks. These nine components constitute the backbone of digital citizenship. If we are to use technology effectively, we should act in the right way, and then teach these right behaviors to others. This should be a duty for all digital citizens (Ribble, 2009).

In this study, which was carried out to determine the digital citizenship perceptions of pre-service Computer and Instructional Technologies teachers, non-random sampling methods were employed. The participant pre-service teachers were identified on a voluntary basis. The numbers of male and female participants were equal. Semi-structured interviews were conducted with five male and five female pre-service teachers. The questions, which had been prepared through a thorough review of the relevant literature, were reviewed by two experts, and then given their final forms. As required by research ethics, identities of the participants are not revealed.

In the study, the most widespread qualitative data collection and analysis methods in social sciences were employed. A semi-structured interview form, which consisted of open-ended questions, was used to collect research data. The descriptive analysis method was employed in order to analyze qualitative data.

On the definition of digital citizenship, a great majority of the participant pre-service teachers emphasized on the dimensions of digital access and digital rights and responsibilities. They addressed the concept of digital citizenship, not through the nine sub-dimensions identified by Ribble (2009), but as the facilitation of individual lives by technology. Therefore, examples were given from the website “www.turkiye.gov.tr,” which helps facilitate citizens’ lives. It was observed that most of the participants were aware of the website, and had e-government passwords. We also observed that most of the participant pre-service teachers defined the concepts of “digital” and “citizenship” separately, and then tried to connect them to one another. This observation leads to the conclusion that they are not familiar with the concept of “digital citizenship.”

All of the participant pre-service teachers stated that it would be good to provide digital citizenship education from early ages on. They were of the opinion that such an education is needed to ensure the informed utilization of technology. They stated that schools should teach how to use computers and smartphones for useful purposes other than entertainment. Moreover, they suggested that users of digital technology should be informed about their rights and responsibilities on digital media. These characteristics are the ones that digital citizens should possess. In addition, a course on digital citizenship can be introduced in Departments of Computer and Instructional Technologies Teaching, in order to guide future teachers in the field.

The availability today of computers and internet connection almost in every home paves the way for children’s early contact with digital technologies. Therefore, parents can also be given education on digital citizenship in order to enable them to protect their children from the harmful effects of digital technologies. Moreover, children should be educated in as early as elementary school about the use of digital technologies. Such an education can be given either as part of a separate course or as a unit in the Social Studies course.

The participants who regularly use the internet reported that they visit social networking websites every day. A similar finding was obtained in the study carried out by Lenhart, Purcell, Smith and Zickuhr (2010), who found that 72% of regular internet users, who are aged 18-29, regularly visit social networks.

All of the pre-service teachers shop online, for reasons of convenience and cheapness. Lester, Forman and Loyd (2005) found that 95% of 780 college students use the internet, whereas 91% shop online. These findings suggest that online shopping has become a contemporary reality. It was observed that the participant pre-service teachers were careful about the safety of the website during online shopping. Individuals may get conned unless they take necessary security measures in online shopping. For this reason, the course to be introduced on digital citizenship may also give detailed information about the issues that should be considered when shopping online.